

Per a Frederic Barberà

J. V.

I
LA CIGONYA

Claystock, any 1802

Em dic Nicholas Coffey i sóc advocat. Abans de ser home de lleis vaig fer uns cursos dels estudis de marina. Un dels condeixebles més notables que vaig conèixer a l'Escola Naval fou Terence Gibbs, un xicot senzill i afable, de caràcter sòlid, extraordinàriament devot de la navegació. Tenia estones de molt bon humor. Va inventar-se una mena de salutació exclusiva per a nosaltres dos: en trobar-nos separàvem els braços del cos i fèiem petar consecutivament i alhora els dits polze i mitjà de totes dues mans. L'espetec continuat dels vuit dits era com el so d'una piula i ell solia fer-lo seguir d'una bona rialla, que feia joc amb la seva corpulència, que havia desenvolupat ja d'adolescent. En el fons era un xicot força seriós, reflexiu, que refusava la violència sobre els dèbils. Una de les coses que més admirava en ell era la consciència de la mesura, la reflexió tothora sobre l'obligació moral d'estar en el lloc que pertoca a cadascú. Com que era un estudiós de primera, jo li augurava un distingit futur dins l'Armada de Sa Majestat. Perquè ell sí que acabaria, de segur, la carrera nàutica.

Jo admetia com a molt lògic, que, un cop ell estigués en possessió del grau, desaparegués de la meua vista, embarcat en navilis de l'Armada. Com que jo havia deixat l'Escola Naval sense acabar els cursos, no vaig tenir-ne més notícies. Passat molt de temps, em vaig trobar llançat en cos i ànima a l'exercici de la professió

d'advocat, i a Londres no se m'acabava la feina. Certament havia guanyat una bona posició, tenia una família, i el record de les amistats de joventut s'anava esborrant.

Finalment, quelcom inesperat es produí. Havien passat ja prou anys perquè el món hagués donat tombs i a cada tomb oferís novetats radicals. Entre les moltes activitats que jo desenvolupava hi figuraven no pocs viatges. I un d'ells em tocà de fer-lo a la petita ciutat de Claystock, a la costa oest, per uns afers concernent el meu despatx. En arribar a la parada la diligència amb què havia fet el darrer tram del viatge, vaig donar la bossa d'equipatge a un bastaix, el qual, sense que jo li ho demanés, m'indicà a l'acte una posada on podria allotjar-me. És un costum que tenen els mossos del transport. Llavors va intervenir un home que, prop d'allí, tenia cura de vigilar en aquell moment el carregament d'uns bocois en una carreta. Aquest, alçà una veu ben jove i digué:

—Perdoneu, senyor; l'adreça que us dóna el mosso no fa per vós.

—Gràcies —vaig respondre—. I quina em recomanaríeu, doncs?

—La Cigonya. Feu-me'n cas.

Se'm va acostar i, estirant el braç, detallà:

—Tot just a mig carrer, a la dreta, després d'aquella primera cantonada.

—El bastaix feia cara d'enuig.

—Doncs us ho torno a agrair —vaig fer jo—. I la coneixeu bé, aquesta posada?

—És de la meva mare. És que és molt i molt bona i acollidora!

I es posà a riure, mentre s'allunyava.

En rebre l'ordre de canviar de destí, el bastaix empenyia el carretó un xic rabiüt, mentre jo a penes

li podia seguir la marxa i pensava que tothom cercava el benefici. El pobre mosso de càrrega devia percebre un gotet de rom per cada viatger que portava al “seu” catau, i el noi boter feia els possibles per enviar clients a la seva mare. Aquest darrer, per la seva franquesa i humor, m’havia convençut.

La Cigonya era un pavelló que em va agradar de seguida. No gaire gran, molt net i endreçat, amb un taulell just a l’entrada i un menjador un poc més amunt, on s’accedia per tres esglaons.

Una mena de porter arrabassà la bossa de les mans del bastaix, al qual vaig allargar tres penics i no dos com m’havia demanat. El volia compensar per no haver seguit el seu consell d’allotjament. El porter de la fonda era home de pocs mots. Em féu senyal que esperés al taulell de roure negre quasi al mateix temps que pel fons apareixia la mestressa.

—Benvingut, senyor, —saludà, somrient—; sóc la senyora Caplan. Voleu cambra? Només menjareu alguna cosa?

—Senyora, —vaig respondre— he vingut perquè un fill vostre m’ha recomanat l’establiment. Haig de passar uns dies aquí, sóc advocat.

La senyora Caplan mogué el cap, pensant en l’acudit del seu fill, capaç d’interpel·lar un perfecte desconegut. Llavors mogué els llavis en un somriure. Era una senyora tota vivaç, però en els ulls de sobte se li obrien profundes foscos; havia viscut, de segur, moments difícils; després de tot, però, amb el seu cabell escarolat que sobreeixia per la vora de la còfia, feia una imatge agradablement acollidora...

A penes mogué el cap mentre ordenava al porter:

—La cambra dos per al senyor, el senyor...

—Nicholas Coffey —vaig presentar-me.

—Heu dit que us envia el meu fill?

—L'he vist en baixar de la diligència. Carregava bocois en una carreta. Una casualitat. M'ha semblat positiu...

—Que us hagi vist, sí que és casualitat. Però no és boter casualment, els dos fills meus ho són. Veureu: era l'ofici del seu oncle, germà meu, i els nois el van aprendre d'ell. L'ofici del meu marit, navegant, en canvi, no els va atraure.

—No sempre els fills segueixen el camí dels pares.

—Ja ho pot ben dir. El que importa és que tothom faci bé la feina— sentencià la senyora Caplan.

Jo vaig assentir.

—El meu marit —continuà— va morir fa uns anys. Jo havia heretat aquesta posada, que era dels meus pares... Però preneu seient, si us plau, i us porto una cervesa de benvinguda!

Mentre jo assaboria la cervesa la senyora Caplan afilerava les ampolles dels prestatges. No hi havia cap client al bar sinó jo. Hi estava a gust tot just acabat d'entrar-hi.

A la meva cambra vaig ocupar-me de distribuir les visites que em calia fer l'endemà i, arribada l'hora de sopar, van fer cap els dos germans boters, els fills de la senyora Caplan, David i Roger. El que havia conegut en baixar de la diligència era el més gran, David. La senyora Caplan decidí que soparien tots tres amb mi, l'únic hoste aquell dia. Jo agraïa interiorment aquella bona mostra de confiança i, diria, que de simpatia, per l'atmosfera de família que creava. Els xicots eren de mena comunicatius, i a mi em plauen aquesta llei de persones.

—Nosaltres no tenim estudis com vós, senyor Coffey —deia el més gran, en David—. Però no us envejo tant els estudis com el fet que pogueu viatjar, moure-us pertot, i veure terres.

—Ets jove, encara, —vaig respondre— Potser en tindràs ocasió, de veure món.

—Jo sí —va intervenir en Roger—. Jo no penso quedar-me tota la vida ajustant dogues i passant les bótes pel foc.

Precisament el foc de la xemeneia atragué la meva atenció i vaig quedar-me mirant les flames uns instants. Sense apartar-ne la vista vaig tafanejar:

—Quants anys us porteu, vosaltres dos? Vull dir: com de més gran ets tu, David?

Mrs. Caplan va respondre per ells:

—En David. Quatre anys de diferència.

Quedava clar: la senyora Caplan tenia sempre ganes de parlar.

Als tres dies de ser a la ciutat ja estava familiaritzat amb el seu traçat, i en recorria els carrers a peu. Un dels indrets que em va cridar l'atenció fou el barri mariner, situat una milla a l'oest, quasi un poblat. Vaig fer-m'hi portar un matí per conèixer la taverna: els pescadors que habitaven la filera de casetes baixes constituïen tot el poblament del barri. Un grup d'ells no va tenir inconvenient que els pagués una ronda de rom, i vam xerrar. Parlar amb els homes i dones del poble, lliurats a diversos oficis, és molt profitós, i ensenya a veure com és de rica per dins la gent. A més a més, ells celebraven entaular conversa amb un de fora. Un de fora que va haver de respondre d'entrada a la pregunta de qui era i què hi feia a Claystock.

Quan van saber que m'hostatjava a la fonda dels Caplan es van desfer en elogis de la mestressa. Bona gent, treballadors tots, i ella una esposa exemplar, sobretot amb el seu marit, el pobre Jeremy.

Devia haver estat popular, aquell Caplan. L'anomenaven amb palès afecte "el pobre Caplan". Un dels pescadors amplià la informació.

—Va caure malalt a conseqüència de l'enfredoriment que agafà pel seu tarannà caritatiu. Precisament d'això li va venir l'afluixament del cor.

Un segon mariner mogué el cap, enèrgicament, en gest d'assentiment. I, amb delit, prengué ell la paraula:

—Us semblarà estrany, però en Caplan fou empresonat després que arribés a port la *Bold Bird*, la seva darrera goleta.

—Sí, ja em va dir la seva muller que era mariner —vaig comentar.

—Prou, però no com nosaltres, pescadors de no res, de bot petit: ell era contramestre. Es va passar tres anys en un penal d'Escòcia, una regió de molt mal temperi i hiverns cruels. Tres anys, senyor, i hi va emmalaltir. Penseu que es tracta del pitjor clima de les Illes, ventades i pluja constants, i a l'hivern la neu arriba fins a les roques dels penya-segats. Però si el pobre Jeremy Caplan s'hagués quedat quiet aquell dia, sense intervenir en favor d'un seu amic, no hauria caigut malalt de la fatal malura que acabà amb ell.

Jo me'ls mirava, esperant la continuació de la història.

—Sabeu? —continuà el primer pescador— els funcionaris del penal van obligar un dels presos a estar-se tot un dia a fora, al pati de l'establiment, com a càstig per alguna falta. Era al gener, feia un fred mortal. Quan el pres anava a sortir al pati, en Caplan, compadit i apesarat pel fred que passaria, li va donar el seu tavard, i per aquell gest els guardes de la presó el van castigar també a ell, enviant-lo a fer companyia al primer castigat. Van haver de cobrir-se a mitges, envoltats d'aquella glaçada, com van poder, compartint hores i hores un únic tavard. El seu company era jove i se'n sortí...

—...i en Caplan no —vaig acabar jo la frase.

—Ca! Ja no va fer res de bo; el van enviar a casa seva quan ja no podia moure les cames. Tenia el cor molt feble, respirava com un ocellic al niu. Estava destinat, no gaire més tard, a aclucar els ulls per sempre més.

Els altres pescadors van dir alhora, com si resessin:

—El pobre Caplan. I se'ls veia apesarat de debò.

—I per què el van empresonar?

—És una història que no hem sabut mai ben bé del tot. Sembla que un oficial arrestat a bord de la *Bold Bird* va fer-se escàpol, i els jutges de l'Almirallat consideraren que en Caplan, que era contramestre a bord de la goleta, l'havia ajudat en la fuga. El capità de la nau els el va lliurar sota aquella acusació. Aquell maleït capità es deia Frost, capità Frost.

Alguns pescadors, com si s'ho haguessin dit, van escopir alhora.

—Un mala peça, senyor, aquell Frost. Hi ha gent que quan es miren al mirall només hi veuen els galons i xarretes de l'uniforme. Els patrons de pesca es miren els seus homes com fills o com germans. Els de l'Armada, com esclaus.

—Voleu dir? —vaig fer jo, per acuitar-los a donar més detalls.

—Els senyorassos de la Marina i els oficials es pensen que els de sota no tenen sentiments ni criteri. Ei! Alguns oficials, entengueu-nos bé; perquè n'hi ha d'altres prou generosos i nobles. Ho proclamo ben alt, senyor.

—Els sense fortuna —va afegir un altre d'aquells pescadors—, els humils, oi, no tenim defensa. A Caplan el van condemnar a tres anys. I era com si fos a mort, sabeu? Fou a mort, allò del penal d'Escòcia. A la salut de Caplan!

I aixecà la gerra de cervesa.

La mestressa de la posada La Cigonya em va portar al fons del menjador i m'ensenyà un quadre penjat a la segona xemeneia d'aquella estança.

Representava el rostre d'un home ossut, ulls enfonsats, de mirada perduda, i cabell escàs, només espesseït als costats del crani.

—El contramestre Caplan? —vaig endevinar.

Ella assentí amb el cap. Aquella tarda havíem estat parlant del seu marit una estona, després que jo li vaig haver contat la meva visita al barri marítim i les bones coses que els mariners havien dit. Ella tenia els ulls humitejats, brillants, però sense vessar llàgrimes. En aquells ulls hi lluïa més l'orgull d'haver tingut un marit honest, valent i exemplar que no pas l'afflicció per la seva pèrdua.

—En David, el meu fill, sempre ha dibuixat bé, i va fer-li aquest retrat a llapis quan ja estava molt malalt —explicà—. Als darrers temps quan es trobava inútil per a qualsevol esforç. Rosegat pel dolor a les extremitats. El vaig assistir tot el que vaig poder, prou ho sap el bon Déu. Era un sant, un sant. Ni una queixa en tots aquells anys. I quan va morir el vaig plorar en silenci un munt de dies, de setmanes, fins que vaig dir-me: "Ell no et voldria veure aclaparada!" Un cop em vaig refer, com de miracle, vaig agafar un mosso, vaig fer una llista de plats per cuinar-los i vaig repintar la posada, que seria en el futur el meu únic mitjà de vida. O sigui, que he fet el que ell hauria aprovat que fes: aixecar el cap i treballar. Mentrestant els fills aprenien bé l'ofici de boter del meu germà. Va tenir temps d'ensenyar-los-el del tot abans de morir per la coça d'una bèstia un dia que descarregava bocois de cervesa d'una carreta... aquí al davant mateix de la casa.